

Beslut

**efter kvalitetsgranskning av kommuners uppsökande
verksamhet för komvux på grundläggande nivå i Hagfors
kommun**

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Hagfors kommun avseende kvaliteten i den uppsökande verksamheten för kommunal vuxenutbildning (komvux) på grundläggande nivå. Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har behov av och rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen. Kvalitetskriterierna återfinns i bilaga 1. Skolinspektionen bedömer om verksamheten uppfyller kvalitetskriterierna i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om Skolinspektionen bedömer att ett utvecklingsarbete behövs för att höja verksamhetens kvalitet anges ett eller flera utvecklingsområden. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs då av huvudmannen. I bilaga 3 återfinns granskningens författningsstöd.

Beslut

I vilken utsträckning som kommunernas uppsökande verksamhet är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå

Hagfors kommun uppfyller de framtagna kvalitetskriterierna inom området i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer att den uppsökande verksamheten **i hög utsträckning** är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Utifrån Skolinspektionens kvalitetskriterier har utredningen visat att verksamheten inom det granskade området fungerar väl.

Skolinspektionen avslutar härmed granskningen.

Skolinspektionens bedömningar

Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen har en välfungerande samordning inom den egna organisationen, i syfte att stödja den uppsökande verksamheten. Skolinspektionen har även granskat om kommunen tar ett tydligt ansvar genom att initiera och upprätthålla relevant samverkan med andra aktörer för att stödja den uppsökande verksamhet som kommunen bedriver.

Samordningen inom den egna organisationen

Granskningen visar att kommunen har en välfungerande samordning inom den egna organisationen, i syfte att stödja den uppsökande verksamheten för vuxenutbildning på grundläggande nivå.

Av intervjuerna med tjänstepersoner och med rektorn framgår att kommunen prioriterar den uppsökande verksamheten och att frågan hålls levande inom kommunen. Organiseringen av det uppsökande arbetet i kommunen är ändamålsenlig bland annat genom att det finns upparbetade kontaktytor mellan vuxenutbildningen, arbetsmarknadsenheten och socialtjänsten som är de enheter som arbetar med den uppsökande verksamheten. Vidare framgår det av skriftlig information från kommunen som Skolinspektionen tagit del av samt av intervjuer med tjänstepersoner och med rektor att cheferna för dessa enheter tillsammans utgör en styrgrupp som träffas kontinuerligt och sätter upp mål för det uppsökande arbetet. Det finns också en tydlig viljeinriktning för den uppsökande verksamheten vilket framgår av Barn- och bildningsavdelningens plan för hur *Vuxenutbildningens arbete med rekrytering av elever i behov av utbildning* ska gå till.

Av skriftlig information samt av intervjuer framgår att samordningen inom kommunen är välfungerande och att den uppsökande verksamheten utgår från de lokala förutsättningar som råder. Av intervjuer med tjänstepersoner och rektor framgår att mellan de kommunala enheter som är relevanta för det uppsökande arbetet finns en tät kommunikation och samverkan. Arbetsmarknadsenheten och socialtjänsten rapporterar exempelvis till samma chef och samverkar sinsemellan. Det finns även en tät kontakt mellan dessa enheter och enheten för vuxenutbildning, bland annat i det uppsökande arbetet. Samtliga enheter har ett uppdrag att arbeta uppsökande mot målgruppen. Vuxenutbildningen samverkar även med de personer inom kommunen som ansvarar för det kommunala

aktivitetsansvaret, för att kunna fånga upp medborgare som passerar 20-årsgränsen och som ännu inte har avklarade studier på grundläggande nivå. Det är studie- och yrkesvägledaren som koordinerar det uppsökande arbete som bedrivs på vuxenutbildningen.

Av barn- och bildningsavdelningens plan för det uppsökande arbetet framgår att flera professioner och enheter i kommunen arbetar med kartläggning av och motiverande samtal med gruppen korttidsutbildade samt samverkar i det arbetet. Vidare framgår det i planen att kommunen framhåller vikten av en kontinuerlig intern samverkan för att minska risken för parallella insatser med samma målsättning. Kommunen följer upp sitt arbete med att motivera korttidsutbildade personer i sitt årliga kvalitetsarbete.

Samverkan med andra aktörer

Granskningen visar att kommunen tar ett tydligt ansvar genom att initiera och upprätthålla relevant samverkan med andra aktörer som syftar till att stödja den uppsökande verksamheten.

Av intervjuer med tjänstepersoner och med rektorn framgår att kommunen har en kontinuerlig samverkan med Arbetsförmedlingen samt med lokala aktörer, som är tre företag verksamma på orten. Det framgår även att kommunen i ett tidigare skede tydliggjort att pågående samverkansavtal med Arbetsförmedlingen inte fungerade eftersom de uppfattade att Arbetsförmedlingen inte uppfyllde sin del. Kommunen arbetar för att bygga upp samverkan igen och har nu direktkontakt med Arbetsförmedlingen en gång varannan månad. Samverkan har enligt uppgift från intervjuade tjänstepersoner förbättrats efter kommunens synpunkter.

Det framgår vidare av insänd dokumentation samt av intervjuer med tjänstepersoner och med rektorn att kommunen även samverkar med andra aktörer i olika projekt som syftar till att stötta kommunmedborgare som har rätt till och är i behov av utbildning på grundläggande nivå, till arbete eller studier. Några exempel på detta är ett par projekt som Europeiska Socialfonden finansierar ett projekt som Länsstyrelsen driver. Kommunen deltar som aktiv part i dessa projekt. Enligt intervjuade tjänstepersoner har kommunen har avtal med den regionala folkhögskolan att anordna vuxenutbildning på grundläggande nivå. Kommunen bedriver ett samarbete med folkhögskolan även avseende det uppsökande arbetet, framförallt genom att vuxenutbildningens studie- och yrkesvägledare och vägledaren på folkhögskolan samverkar i det arbetet.

Syftet med den samverkan kommunen har med olika externa aktörer finns enligt intervjuade tjänstepersoner och rektor framskrivet i de avtal och projektbeskrivningar som gäller. Av intervjuerna framgår att kommunens syfte med samverkan med Arbetsförmedlingen är tydligt och innebär att påskynda individens etablering i arbetslivet för att främja kompetensförsörjning och tillväxt.

Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen arbetar systematiskt med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå. Skolinspektionen har även granskat om kommunen systematiskt och aktivt söker upp kvinnor och män inom denna målgrupp.

Arbetet med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning

Granskningen visar att kommunen arbetar systematiskt med att ta reda på vilka kommuninvånare som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Det framgår av intervju med tjänstepersoner och med rektorn samt av skriftlig information att kommunens vuxenutbildning följer en övergripande planering för sitt arbete med att ta reda på vilka kvinnor och män i kommunen som är i behov av utbildning på grundläggande nivå. Planeringen av arbetet utgår bland annat från ett årshjul, som tydligt visar under vilka perioder som det uppsökande arbetet är mer intensivt. Enligt ansvarig rektor är årshjulet väl inarbetat och flera olika professioner deltar återkommande i såväl planering som genomförande av olika insatser som syftar till att ta reda på vilka som kan ha behov av utbildning på grundläggande nivå, söka upp och rekrytera dem till studier.

Av intervjuer framgår att de som arbetar med den uppsökande verksamheten har ett brett fokus för att ta reda på vilka tänkbara elever som finns i kommunen. Kommunen har en god kännedom om de elever som studerar sfi och den grupp av tänkbara elever som får försörjningsstöd. Enligt rektorn skaffar sig kommunen därutöver information om vilka individer i kommunen som har behov av och rätt till utbildning på grundläggande nivå, framförallt genom de olika projekt som de deltar i. Kommunen får från Arbetsförmedlingen månatliga statistikrapporter över arbetslösheten i kommunen. Enligt rektorn är denna statistik möjlig att sortera så att individernas utbildningsnivå framgår samt att det blir möjligt att göra jämförelser över tid och statistiken ger en viss bild av vilka individer som är aktuella för den uppsökande verksamheten. Enligt rektorn söker de även på egen hand relevant statistik och rektorn tar varje år bland annat fram kvalitetsplaner utifrån uppgifter som de hämtar från Statistiska Centralbyrån. Då inte alla individer aktuella för den uppsökande verksamheten är registrerade hos Arbetsförmedlingen och inte heller är föremål för andra insatser så finns dock enligt rektorn ett mörkertal gällande målgruppen. Enligt intervjupersonerna så har de ändå relativt god kännedom om vilka ytterligare kommuninvånare som hör

till målgruppen tänkbara elever och de arbetar på olika sätt för att nå dessa individer. Det handlar exempelvis om personer med psykisk ohälsa och ungdomar över 20 år utan sysselsättning som fortfarande försörjs av sina föräldrar.

Uppsökandet av kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning

Granskningen visar att kommunen arbetar aktivt med att söka upp kvinnor och män i kommunen som är i behov av och har rätt till utbildning på grundläggande nivå.

Av intervjuer framgår att kommunen arbetar aktivt för att söka upp såväl enskilda individer som grupper av individer där de identifierat att de tänkbara eleverna finns. Enligt elever, tjänstepersoner och rektorn arbetar kommunen för att vuxenutbildningen ska vara så synlig som möjligt i sammanhang där de kommuninvånare som har behov av och rätt till utbildning befinner sig. Studie- och yrkesvägledarna på vuxenutbildningen deltar till exempel i olika mässor för att nå ut, är aktiva i kontakten med eleverna på sfi och deltar i olika projekt för att söka upp tänkbara elever de identifierat. Vidare håller studie- och yrkesvägledarna i informationsträffar, bjuder in till studiebesök på vuxenutbildningen och arrangerar öppet hus. Av intervjuer med rektorn och av insänd dokumentation framgår att tjänstepersoner som arbetar uppsökande även aktivt vänder sig till personer som kan tänkas ha någon i sitt nätverk som hör till målgruppen och uppmuntrar dem att besöka öppet hus och utbildningsmässor med mera. Detta är möjligt på grund av den relativt goda kännedom om medborgarna i kommunen som nämnts tidigare. Kommunen arbetar även på olika sätt för att nå de ungdomar utan sysselsättning som inte är registrerade som arbetslösa och som kommunen inte har någon riktig kontakt med. Ett exempel är en annons på sociala medier om tillgängliga utbildningar som i första hand riktade sig till ungdomarnas anhöriga. Rektorn uppger i intervju att de genom denna insats har kunnat nå några av dessa ungdomar.

Av intervju med tjänstepersoner framgår att det finns planer på att vuxenutbildningen ska etablera en verksamhet centralt i samhället, i en lokal som nu hyrs av socialtjänsten. Tanken är att studie- och yrkesvägledare ska finnas på plats två dagar i veckan och att verksamheten ska fungera som en neutral mötesplats där vuxenutbildningen kan nå medborgare med information om utbildning samt med motiverande insatser. Enligt intervjuade tjänstepersoner lämnar kommunen även skriftlig information om vilka möjligheter som utbildning på grundläggande nivå erbjuder, exempelvis genom sociala medier och hemsidor samt i form av direktutskick, för vidarebefordran till berörda, till handläggare på arbetsmarknadsenheten och till Arbetsförmedlingens kompletterande aktörer. Det framgår även av intervjuer med tjänstepersoner och med rektorn att kommunen dessutom arbetar strategiskt med att sprida information om utbildning på grundläggande nivå där män respektive kvinnor finns.

Arbetet för att informera och skapa motivation till studier

Här har Skolinspektionen granskat om kommunen tar reda på målgruppens behov av och önskemål om studier för att utifrån denna kunskap kunna informera om olika möjligheter till utbildning. Skolinspektionen har även granskat kommunens arbete med att skapa motivation till studier bland tänkbara elever.

Kommunens kartläggning av målgruppens behov för att kunna motivera tänkbara elever

Granskningen visar att kommunen tar reda på målgruppens behov och önskemål för att delta i studier samt att de informerar och arbetar för att öka de tänkbara elevernas motivation att studera.

Av intervjuer med tjänstepersoner och med rektorn samt av insänd dokumentation framgår att flera personer och enheter i kommunens organisation arbetar med att kartlägga tänkbara elevers erfarenheter och framtidsplaner. Av insänd dokumentation framgår att kartläggningssamtal också sker i de olika projekt kommunen deltar i, vilka har som utgångspunkt att kartlägga individens behov av studier. I dessa samtal med elever framkommer tänkbara elevers behov och önskemål samt olika förutsättningar för att delta i studier. När det i samtal med arbetsmarknadshandläggare eller i något av projekteten framkommer intresse eller behov av studier på grundläggande nivå hos deltagaren så förmedlas det till vuxenutbildningen. Vuxenutbildningens studie- och yrkesvägledare tar då fram individuella studieplaner och erbjuder mer information och vid behov ytterligare motivationshöjande insatser.

Av intervjuer med tjänstepersoner och med rektorn samt av skriftliga dokument som inkommit till Skolinspektionen framgår att kommunen visar en medvetenhet om vilken roll kön kan spela i arbetet med att motivera tänkbara elever och att de på några olika sätt beaktar detta i sitt arbete. Kommunen försöker exempelvis inom ramen för sitt jämställdhetsarbete kartlägga bakomliggande faktorer i skillnader mellan mäns och kvinnors förutsättningar för deltagande i studier. Det framgår vidare av den skriftliga informationen och intervjuer att den övervägande andelen elever är kvinnor och kommunen har i analyser kommit fram till att männen i högre grad förvärvsarbetar och därför inte studerar. Kommunen arbetar även strategiskt med sin information i syfte att nå såväl män som kvinnor. Det framgår därutöver av insänd information att kommunen påbörjat ett utredningsarbete kring huruvida hedersrelaterat våld och förtryck kan utgöra en orsak till lågt deltagande i studier.

Enligt intervjuade tjänstepersoner genomför kommunen motivationshöjande insatser även innan det har blivit aktuellt med olika kartläggningar. Detta sker exempelvis genom att studie- och yrkesvägledare vid Öppet hus och via sociala

medier arbetar för att skapa motivation hos tänkbara elever genom att förmedla goda exempel på individer som tack vare studier på grundläggande nivå har nått framgång i sitt liv. Ett annat exempel på hur vuxenutbildningen arbetar för att motivera till studier är *Yrkesinspirationsveckan*, till vilken kommunen bjuder in yrkesverksamma personer att berätta om sina val och sin utbildning, riktat till eleverna på sfi.

Av intervjuer med tjänstepersoner framgår att vuxenutbildningen i sitt arbete med att motivera till studier, i vissa fall erbjuder tänkbara elever möjligheten att under en kortare tid prova att delta i en utbildning, som en form av orienteringskurs. De tänkbara eleverna får på så sätt en idé om hur det fungerar att studera och får träna på att passa tider med mera.

Personliga möten med tänkbara elever

Granskningen visar att kommunens arbete för att informera om och motivera till studier på grundläggande nivå präglas av personliga möten.

Av intervjuer med tjänstepersoner som arbetar med den uppsökande verksamheten framgår att de olika kartläggningssamtal kommunen genomför i samband med uppdraget att informera om och rekrytera till utbildning på grundläggande nivå består av personliga möten. Vuxenutbildningen genomför också olika informationsinsatser i form av personliga möten så som individuella samtal, informationsmöten i grupp, utbildningsmässor och öppet hus.

Vidare framgår det av intervjuerna med tjänstepersonerna att det finns en stabil samverkan mellan olika enheter inom kommunen som arbetar med målgruppen för grundläggande utbildning. De intervjuade exemplifierar med att om en handläggare på arbetsmarknadsenheten och en deltagare i kartläggningssamtal kommer fram till att utbildning på grundläggande nivå är något att överväga för deltagaren så följer handläggaren ofta med till studie- och yrkesvägledaren på vuxenutbildningen för att underlätta för individen och för att säkra det personliga mötet.

Information om ekonomiskt stöd och andra praktiska villkor vid studier

Granskningen visar att kommunen informerar om ekonomiskt studiestöd och andra praktiska villkor vid studier.

Studie- och yrkesvägledarna uppger i intervju att de i samband med kartläggningssamtal inför studierna ger tänkbara elever information om möjlighet till ekonomiskt studiestöd, föräldrastöd samt information om möjlighet till flexibilitet i studieupplägg. Av intervjuerna med tjänstepersoner och med rektor framgår att även övriga professioner som genomför informationsinsatser och kartläggningssamtal, informerar om praktiska villkor och olika möjligheter till ekonomiskt studiestöd. Av insänd dokumentation framgår att kommunen

informerar såväl skriftligt som muntligt om stöd och praktiska villkor till tänkbara elever. På kommunens hemsida framgår att undervisningen på vuxenutbildningen har ett flexibelt upplägg, är kostnadsfri samt att de flesta utbildningar är CSN-berättigade.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Marcus Rönnegård, utredare.

Föredragande i ärendet har varit utredaren Britta Seeger. I handläggningen av ärendet har även utredarna Johanna Salomonsson och Robert Östberg medverkat.

Bilaga 1: Granskningens utgångspunkter

Granskningens syfte

Granskningens syfte är att granska kvaliteten i kommunernas uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå genom att granska i vilken utsträckning den är aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå.

Skolinspektionen gör en samlad bedömning utifrån de kvalitetskriterier som tagits fram för granskningen, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Inom granskat område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning.

Frågeställning

I vilken utsträckning är kommunernas uppsökande verksamhet aktiv och motiverande för de vuxna som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå?

Kvalitetskriterier:

- Intern samordning och samverkan med utomstående aktörer
- Arbetet med aktiv uppsökande verksamhet
- Arbete för att informera och skapa motivation till studier

Bilaga 2: Granskningens genomförande

Bakgrundsuppgifter

Skolinspektionen besökte Hagfors kommun den 9 september 2025. Besöket genomfördes av utredarna Johanna Salomonsson och Britta Seeger.

Underlag för bedömning

Underlaget i detta beslut utgörs av:

- Fyra enskilda intervjuer med fyra elever som studerar på grundläggande nivå
- En intervju med tjänstepersoner som arbetar operativt med den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- En intervju med ansvarig chef för den uppsökande verksamheten för komvux på grundläggande nivå
- Dokument som Skolinspektionen begärt in från kommunen
- Information från kommunens webbsida

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens tjänsteanteckning från besöket för faktakontroll.

De samlade iakttagelserna från alla verksamheter som har ingått i granskningen kommer att presenteras i en övergripande rapport. Rapporten är planerad att publiceras våren 2026.

Bilaga 3: Författningsstöd

Skolinspektionens uppdrag

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer.¹

Kommunernas skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet för komvux på grundläggande nivå

Kommunerna ska tillhandahålla kommunal vuxenutbildning på bland annat grundläggande nivå.² Utbildning på grundläggande nivå syftar till att ge vuxna sådana kunskaper som de behöver för att delta i samhälls- och arbetslivet och att möjliggöra fortsatta studier.³

Det är hemkommunen⁴ som ansvarar för att vuxna från och med 1 juli det år personen fyller 20 år som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan och som har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning på grundläggande nivå inom komvux, också får delta i sådan utbildning.⁵ Behörig att tas emot till kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå är även den som är yngre än 20 år, om det med hänsyn till den sökandes personliga förhållanden finns särskilda skäl.⁶ Kommunerna kan anordna utbildningen i egen regi eller i samverkan med andra utbildningsanordnare, organisationer och myndigheter.⁷ Den som har rätt att delta i utbildningen i fråga har rätt att delta i den även om den tillhandahålls i en annan kommun än hemkommunen.⁸

Hemkommunen har enligt skollagen en skyldighet att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning. Varje hemkommun ska aktivt verka för att rekrytera och nå de vuxna i kommunen som har rätt att delta i utbildning på grundläggande nivå och för att motivera dem

¹ 26 kap. 20 § skollagen (2010:800).

² 20 kap. 3 § skollagen (2010:800).

³ 20 kap. 4 § första stycket skollagen.

⁴ Med hemkommun avses enligt definitionen i 29 kap. 6 § skollagen den kommun som en person är folkbokförd i. För den som är bosatt i landet utan att vara folkbokförd här avses med hemkommun den kommun som han eller hon stadigvarande vistas i eller, om han eller hon saknar stadigvarande vistelseort, den kommun som han eller hon för tillfället uppehåller sig i. Detsamma gäller den som har skyddad folkbokföring enligt 16 § folkbokföringslagen (1991:481).

⁵ 20 kap. 10 första stycket och 11 §§ skollagen.

⁶ 3 kap. 2 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.

⁷ Prop. 1990/91:85, s. 120.

⁸ 20 kap. 11b § skollagen.

att delta i sådan utbildning. Begreppet "aktivt" finns i bestämmelsen om kommuners uppsökande verksamhet för att betona kommunernas ansvar för att de som tillhör målgruppen för utbildningen också tar del av sådan utbildning.⁹ Att aktivt verka kan enligt förarbetena till bestämmelsen handla om att genom stimulansåtgärder av olika slag såsom aktiva insatser och rekrytering på olika sätt verka för att vuxna inom målgruppen informeras och motiveras till utbildningen.

Detta förutsätter att kommunen tar reda på invånarnas behov och önskemål så att utbildningen kan anordnas på ett sätt som svarar mot dessa. För att kunna erbjuda en efterfrågestyrd utbildning har kommunerna utvecklat olika tillvägagångssätt i syfte att som en av flera grunder vid planering av kursutbud fånga upp de studerandes utbildningsönskemål. Det kan också handla om att studerande ges möjlighet att samtidigt studera både på grundläggande och på gymnasial nivå. Kommunen bör därtill se till att de studerande får information om praktiska villkor för att genomgå utbildning, till exempel i form av rätt till ledighet, studiestöd etcetera.¹⁰

Av förarbetena framgår att människor har olika förutsättningar för lärandet på grund av tidigare skolgång, arbets- och livserfarenheter. Dessa skilda förutsättningar påverkar människors önskemål och deras självupplevda behov av lärande. Samhället har ett speciellt ansvar för att stödja de personer som inte tar egna initiativ för att möta de ökande kraven på kunskaper. Allas behov av lärande skall kunna tillgodoses oberoende av till exempel utbildningsbakgrund, kön eller etnisk tillhörighet. Individuella olikheter ställer krav på en ökad flexibilitet när det gäller att möta människor i den uppsökande verksamheten, i vägledningssituationer och i utbildningens anordnande. Men det ställer också krav på en ökad lokal samverkan mellan aktörer i form av utbildningsanordnare, arbetsförmedling, fackliga organisationer och socialtjänst. I kommunens strategi för att möta vuxnas behov av utbildning och lärande bör ingå en övergripande plan för verksamheten utifrån lokala förutsättningar.¹¹

Inom målgruppen som har rätt till utbildning inom komvux på grundläggande nivå kan det också finnas individer som har lägre motivation till att utbilda sig. Information om och marknadsföring av olika utbildningsvägar måste då kompletteras med andra åtgärder. En sådan åtgärd är uppsökande verksamhet för att i det personliga mötet informera om olika möjligheter till utbildning och skapa motivation till studier och det krävs tid och är omfattande att bedriva ett sådant motivationsskapande arbete. Det är av vikt att kommunen tar tillvara alla samverkansmöjligheter till uppsökande och motivationsskapande verksamhet. Det kan till exempel handla om förebilder från arbetsplatsen, föreningslivet och

⁹ 20 kap. 10 § andra stycket skollagen, prop. 2009/10:165, s. 845.

¹⁰ Prop. 2000/01:72, s. 11,42, prop. 1990/91:85, s. 120, 152.

¹¹ Prop. 2000/01:72, s. 41.

fackliga organisationer eller deltagande i orienteringskurser arrangerade av bland annat studieförbund.¹²

En annan viktig del i hemkommunens motiverande arbete är att tillgodose en utbildning som är tillgänglig utifrån den enskilde individens önskemål och behov. Det är inte alltid möjligt eller önskvärt för en person att följa en utbildning som löper i en viss takt, som är förlagd till en viss ort eller studielokal och som pågår ett visst antal timmar i veckan.¹³ Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vuxenutbildningen ska stödja de elever som under sin studietid har behov av att kombinera utbildning och arbete. Flexibilitet ska alltid eftersträvas när det gäller utbildningen och det kan handla om plats för utbildningens genomförande, tid, studietakt, studieform och sätt att lära.¹⁴

Individens möjligheter till studier beror inte enbart på en välutbyggd tillgänglighet till utbildning. Individen har även behov av ekonomiskt stöd under sin studietid. Detta stöd har stor betydelse för rekrytering av studerande. För vissa grupper är ett förmånligt studiestöd en nödvändighet för att ta beslut om att investera i sitt eget lärande. Många människor drar sig för att ta lån för sina studier. För att dessa skall ta steget in i utbildning krävs ett snabbt beslut om hur deras privatekonomiska situation kan lösas. Detta gäller framför allt de som startar med en kort utbildningsbakgrund. Det blir därför nödvändigt att beslutet om stöd fattas så nära individen som möjligt.¹⁵

För att nå vuxengrupper med information om utbildning och bistå dem i utbildningsvalen är studie- och yrkesvägledning en viktig åtgärd. Inom ramen för den allmänna skyldigheten hemkommunen har att informera om vuxenutbildningen inryms att se till att studie- och yrkesvägledningen inom komvux fungerar väl. Det handlar bland annat om att en fungerande studie- och yrkesvägledning för målgruppen kan medverka till att felval och studieavbrott undviks och att resurserna används effektivare.¹⁶ Vägledning är viktigt inför studiestarten, under studietiden och i samband med studiernas slutförande med utgångspunkt i individens behov och studiemål.¹⁷ Den faktiska kunskap en individ besitter måste lyftas fram och tas till vara i varje vägledningssituation. Ett

¹² Prop. 2000/01:72, s. 42.

¹³ Prop. 2000/01:72, s. 45.

¹⁴ Läroplan för vuxenutbildningen (Lvux12), 1 Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, En likvärdig utbildning.

¹⁵ Prop. 2000/01:72, s. 47.

¹⁶ Prop. 1990/91:85, s. 152.

¹⁷ Prop. 2000/01:72, s. 42–43

instrument för detta är validering av en individs praktiska och teoretiska kunskaper och kompetenser i syfte att hitta rätt utbildning.¹⁸

Av Skolverkets allmänna råd om studie- och yrkesvägledning framgår att studie- och yrkesvägledningen inom komvux måste ha en beredskap och en planering för att fånga upp de till de personer som ännu inte är elever i utbildningen. Det handlar om att erbjuda vägledning för personer som planerar att börja studera, men också om kommunens ansvar att aktivt söka upp och motivera dem som saknar utbildning.¹⁹

Vidare framgår av de allmänna råden att ungdomar och vuxna som saknar en slutförd utbildning och befinner sig utanför gymnasieskolan och vuxenutbildningen ofta står inför en svår situation på arbetsmarknaden och riskerar att hamna i utanförskap. Därför är det av stor vikt att dessa ungdomar och vuxna söks upp och erbjuds ett utbildningsalternativ enligt sina önskemål och förutsättningar. Studie- och yrkesvägledningen har en dubbel funktion inom vuxenutbildningen, dels att vägleda personer som redan befinner sig i studier, dels att vägleda presumtiva deltagare. Elever och presumtiva elever till de tre skolformerna inom vuxenutbildningen har varierande grad av studievana, skilda livssituationer och olika förutsättningar för studier. Därför behöver informationen om den vuxnes möjligheter utformas och tillgängliggöras, så att varje individ kan hitta och ta till sig informationen. Till exempel har en stor del av vuxenutbildningens målgrupp svenska som sitt andraspråk med varierande kunskaper i svenska och mycket varierande erfarenheter av utbildning. Kommunen behöver ha kunskaper om vuxenutbildningens målgrupper och vilka informationskanaler de använder för att inhämta information. Informationen behöver ge en tydlig bild av den studie- och yrkesvägledning som erbjuds så att individen vet vad han eller hon kan förvänta sig av den. Nyanlända elever behöver, oavsett skolform, få information om utbildningssystemet, sina möjligheter till studier och arbetsmarknadens kompetenskrav. För att säkerställa att alla kan ta till sig informationen kan den behöva anpassas.²⁰

Av läroplanen för vuxenutbildningen framgår att vägledningsinsatser för elever och presumtiva elever fyller en viktig funktion. Av den anledningen ska enligt

¹⁸ Enligt 2 kap. 8 § förordning (2011:1108) om vuxenutbildning får validering få ske inom ramen för alla kurser och nivåer i ämnen och ska utgå från elevens förutsättningar och behov. En elev som har genomgått validering för en del av en kurs eller nivå i ett ämne behöver inte delta i undervisningen när det gäller den delen av kursen eller nivån, prop. 2000/01:72 s. 43.

¹⁹ Skolverkets Allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning (2013), SKOLFS 2013:180, s. 16.

²⁰ Skolverkets allmänna råd med kommentarer, Arbete med studie- och yrkesvägledning, s. 32.

skollagen elever i vuxenutbildningen ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning kan tillgodoses.²¹

Av läroplanen framgår vidare att vuxenutbildningens målgrupp är heterogen och eleverna är individer med mycket olika förutsättningar. Även elevernas mål med utbildningen kan variera kraftigt. Utbildningen måste därför anpassas utifrån individens behov och förutsättningar och den kan variera både till längd och till innehåll. Vuxenutbildningen ska alltid möta varje elev utifrån elevens behov och förutsättningar.²²

Kommunalförbund kan ta över ansvaret för vuxenutbildning från kommunerna

Av bestämmelser i kommunallagen framgår att kommuner och regioner får bilda kommunalförbund och lämna över skötseln av kommunala angelägenheter till sådana förbund.²³ Ett kommunalförbund bildas på så sätt att medlemmarna genom beslut i fullmäktige antar en förbundsordning. Ett kommunalförbund är en offentligrättslig juridisk person som är fristående i förhållande till sina medlemskommuner och som kan förvärva rättigheter och skyldigheter.²⁴

När ett kommunalförbund har hand om en angelägenhet som det finns bestämmelser om i en särskild författning, ska den författningens bestämmelser om kommuner eller regioner tillämpas för förbundet.²⁵ Om en specialreglerad kommunal angelägenhet blir överförd till ett kommunalförbund medför det att specialregleringen då gäller för kommunalförbundet i stället för kommunen.²⁶

Hemkommunens ansvar enligt 20 kap. 10 § skollagen att bedriva uppsökande verksamhet vad gäller personer som behöver grundläggande vuxenutbildning är en sådan specialreglerad kommunal angelägenhet som kan överföras till ett kommunalförbund.

²¹ Lvux12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Rättigheter och skyldigheter.

²² Lvux 12, 1. Vuxenutbildningens uppdrag och värdegrund, Vuxenutbildningens uppdrag.

²³ 3 kap. 8 § kommunallagen (2017:725).

²⁴ Prop. 2016/17:171, s. 399.

²⁵ 9 kap. 2 § andra stycket kommunallagen.

²⁶ Prop. 2016/17:171, s. 400.